

Suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskava aastateks 2012-2021 lisa: esimese perioodi (2012-2016) aruanne ja teise perioodi (2018-2021) tegevusplaan

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

Sisukord

KOKKUVÕTE.....	3
1. TEGEVUSKAVA TÄITMINE PERIOODIL 2012-2016	4
2. TEGEVUSKAVA PERIOODIKS 2018-2021	9
2.1. Õigusaktide muutmine ja täiendamine (10.1)	9
2.1.1. Looduskaitseadustiku muutmine kahjustuste kompenseerimise põhimõtete osas (II; 10.1.1.)	9
2.1.2. Ebaseadusliku küttemisega tekitatud kahjude hüvitamise määrade muutmine (I; 10.1.2.)	9
2.1.3. Kava uuendamine (II; 10.1.3.)	9
2.2. Seiresüsteemi käigus hoidmine ja arendamine (10.2.)	10
2.2.1. Seiretegevuse säilitamine vähemalt praegusel tasemel (I; 10.2.1.)	10
2.2.2. Suurkiskjate seiremetoodika rakendamine püsiseirealadel ning sõltumatute loendusandmete kogumine (II; 10.2.3.)	10
2.2.3. Seire algandmete kogujate koolitamine (II; 10.2.4.)	10
2.2.4. Ulukiseire andmebaasi ning algandmete veebipõhise sisestamissüsteemi loomine ja rakendamine (II; 10.2.5.)	11
2.3. Rakenduslike uuringute tegemine (10.3.)	11
2.3.1. Suurkiskjate seiremetoodika testimine ja arendamine (II; 10.3.1.)	11
2.3.2. Hundi ja ilvese kodupiirkonna ja kiskluse selgitamine (II; 10.3.2.; 10.3.3.)	11
2.3.3. Karu ruumikasutuse (kodupiirkonna suuruse) selgitamine (II; 10.3.3.)	11
2.3.4. Sotsioloogiline uuring suurkiskjate kohta (II; 10.3.5.)	12
2.3.5. Geneetiliste meetodite rakendamine hundi asurkonna seisundi jälgimisel (III; 10.3.9.)	12
2.3.6. Sobivate elupaikade paiknemise ja liikumiskoridoride väljaselgitamine (II; 10.3.11.)	12
2.3.7. Ulukiuuringute ala põhimõtete määratlemine ja rakendamine (III; 10.3.12.)	13
2.4. Kahjustuste käsitlemine (10.4.)	13
2.4.1. Suurkiskjate tekitatud kahjude ja kahjude ennetuseks tehtud kulutuste kompenseerimise jätkamine (I; 10.4.1.)	13
2.4.2. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide koolitamine (II; 10.4.2.)	13
2.4.3. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate varustamine töövahendite ja korduvkahjustuste ennetamise ajutiste vahenditega (II; 10.4.4.)	13
2.4.4. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate võrguplatvormi arendamine (III; 10.4.5.)	14
2.4.5. Kahjustuse tekitaja kindlakstegemine DNA analüüsi abil (II; 10.4.6.)	14
2.5. Ohjamise korraldamine (10.5.)	14
2.5.1. Praeguse ohjamise korraldamise üldpõhimõtete säilitamine (I; 10.5.1.)	14
2.5.2. Hundi ohjamisalade piiritlemine (II; 10.5.2.; 10.5.3.)	15
2.5.3. Hundi ja koera ristandite kütmine (II; 10.5.4.)	15
2.6. Teadlikkuse tõstmine ja avaliku arvamuse kujundamine (10.6.)	15
2.6.1. Suurkiskjaid tutvustavate lühifilmide tegemine (III; 10.6.2.)	15
2.6.2. Teabepäevade korraldamine (II; 10.6.3.)	15
2.6.3. Ilvese tutvustamine avalikkusele aasta looma sünnimusena (II; 10.6.3.)	15
2.6.4. Hundi, karu ja ilvese eksponeerimine Tallinna loomaaias (III; 10.6.4.)	16
2.6.5. Suurkiskjaid tutvustavate voldikute koostamine, trükkimine ja levitamine (III; 10.6.5.)	16
2.6.6. Suurkiskjaid tutvustava ringnäituse koostamine ja väljapanekud (III; 10.6.6.)	16
2.6.7. Loomakahjude, sh suurkiskjate kahjude ennetamise juhendi uuendamine (III; 10.4.3.)	17
2.7. Rahvusvaheline koostöö (10.7.)	17
2.7.1. Rahvusvahelise koostöö jätkamine ja arendamine (III; 10.7.1.)	17
3. KAITSE KORRALDAMISE EELARVE	18

KOKKUVÕTE

Keskkonnaminister kehtestas 2012. aastal suurkiskjate (hunt *Canis lupus*, ilves *Lynx lynx* ja pruunkaru *Ursus arctos*) kaitse ja ohjamise tegevuskava aastateks 2012-2021 (edaspidi *tegevuskava*; http://www.envir.ee/sites/default/files/sk_tegevuskava_2012-2021.pdf). Selle põhjal publitseeriti Eesti Terioloogia Seltsi väljaandena „Eesti suurkiskjate ohjamine ja kaitse II”. Tegevuskava käsitleb laiemalt 10-aastast perioodi, kuid konkreetsed tegevused on välja toodud perioodi esimeseks viieks aastaks (2012-2016). Ühe tegevusena planeerib kava uue detailse tegevuskava koostamist järgmiseks perioodiks. Seda ülesannet täidab käesolev dokument, mis kinnitatakse tegevuskava lisana aastateks 2018-2021.

Tegevuskava lisa ülesehitust arutati 2016. aastal Keskkonnaministeeriumi suurkiskjate kaitse- ja ohjamise korraldamise töörühmas ning otsustati koostada see kahes peatükis, millest esimeses hinnatakse tegevuskava täitmist möödunud perioodil (2012-2016) ning teises kirjeldatakse tegevuskava järgmiseks perioodiks. Kuna möödunud perioodi jooksul ei ole toimunud olulisi muutusi suurkiskjate soodsa seisundi määramise tingimuste ning ohutegurite ja ohjamise vajadust määravate tegurite osas ega ka kaitse- ja ohjamise eesmärkide osas, siis alljärgnevalt neid ei käsitleta. Erandina võib välja tuua ebaseadusliku küttimise suurenemise ohutegurina hundi ja ilvese puhul. Nimetatud ohutegurit käsitleb ka kinnitatud tegevuskava.

Suurkiskjatega seotud tegevuste eelarve ulatub lähiaastatel 1010 900 euron. Sellest ligikaudu kaks kolmandikku (640 000) makstakse välja kiskjakahjude hüvitisteks. Märkimisväärselt toetatakse teadusmahukaid rakenduslikke projekte, näiteks suurkiskjate kodupiirkonna ning hundi ja ilvese saakobjektide väljaselgitamiseks. Samuti panustatakse hundiasurkonna uuringutesse ja kiskjakahjustuste põhjustajate tuvastamise geneetiliste uurimismeetoditega DNA tõendite alusel. Osa vajadustest (66 900 eurot) kaetakse Keskkonnainvesteeringute Keskuse projektidest. Eelarve sisaldab ka regulaarset seire- ja loendusandmete kogumist. Lähiaastatel pööratakse varasemast suuremat tähelepanu keskkonnahariduslikele tegevustele ja nende kaudu avaliku arvamuse kujundamisele meie suurkiskjate suhtes.

Dokumendi paremaks jälgimiseks on tegevuste juures **sulgudes toodud viited** 2012. a. kinnitatud tegevuskava peatükkide ja alapeatükkidele.

2015. aastal ilmus Euroopa Komisjoni tellitud ja suurkiskjate spetsialistide grupi koostatud dokument „*Key actions for large carnivore populations in Europe*” (http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/key_actions_large_carnivores_2015.pdf), mis on Euroopa riikide suurkiskjatega seotud poliitikate kujundajate ning kaitse ja ohjamise korraldajatele mõeldud juhend. See sisaldab olulisemaid vajalikke tegevusi suurkiskjate kaitse ja ohjamise korraldamiseks nii Euroopas laiemalt kui ka erinevates populatsioonides kitsamalt. Balti populatsioonid hõlmavad antud käsitluses EL riikidest hundi ja ilvese puhul kolme Balti riiki ning Poolat (riigi põhjaosa), karu puhul Eestit ja Lätit. Käesolevas tegevuskava lisas on nimetatud dokumendis toodud juhistega olulisel määral arvestatud.

Tegevuskava lisa on koostanud Peep Männil (Keskkonnaagentuur), oma panuse selle valmimisse on andnud ka Marku Lamp, Tõnu Traks ja Hanno Zingel (Keskkonnaministeerium), Leelo Kukk ja Tõnu Talvi (Keskkonnaamet), Inga Jõgisalu, Marko Kübarsepp ja Rauno Veeroja (Keskkonnaagentuur) ning Andres Lillemäe (Eesti Jahimeeste Selts). Käesoleva dokumendiga kavandatud tegevused on läbi arutatud ja täiendatud ka Eesti Terioloogia Seltsi 2016. a. terioloogia sügiskoolis.

1. TEGEVUSKAVA TÄITMINE PERIOODIL 2012-2016

Järgnevalt on välja toodud suurkiskjate kaitse- ja ohjamise tegevuskavas aastateks 2012-2021 loetletud eesmärgid (8)* punktide kaupa, millele järgneb kirjeldus nende täitmisest tegevuskava esimesel rakendusperioodil aastatel 2012-2016.

1. Säilitada Eestis 15–25 kutsikatega hundikarja (asurkonna üldarvukus ca 150–250 isendit) enne jahihooaja algust (sügisel). Nimetatud vahemiku piires määratakse iga-aastased eesmärgid vastavalt seire tulemustele ning see sõltub peamiselt loodusliku toidubaasi seisundist ning kahjustuste suurusest. Hundi arvukust hoitakse selles vahemikus jahipidamisega.

Eelmise tegevuskava perioodi viimasest aastast (2011) alates on seiretulemuste põhjal olnud hundi pesakondade (ehk kutsikatega karjade) ja kütitud isendite arv järgmine:

2011 – 31, neist Mandri-Eestis 29; limiit 168, kütiti 151 isendit
2012 – 22, neist Mandri-Eestis 21; limiit 100, kütiti 80 isendit
2013 – 20, neist Mandri-Eestis 18; limiit 113, kütiti 78 isendit
2014 – 19, neist Mandri-Eestis 16; limiit 55, kütiti 38 isendit
2015 – 28, neist Mandri-Eestis 26; limiit 116, kütiti 103 isendit
2016 – 27, neist Mandri-Eestis 26; limiit 117, kütiti 114 isendit

Esimese rakendusperioodi viie aasta keskmisena oli Eestis 23,2 ja Mandri-Eestis 21,4 hundi pesakonda, mistõttu võib antud eesmärki lugeda täidetuks, va mõningane arvukuse tõus üle soovitud määra aastatel 2015 ja 2016. Samas, 2015. a suurendatud küttimismaht seati eesmärgiga viia hundi arvukus taas soovitud vahemikku.

2. Tagada Eestis 100–130 poegadega ilvese pesakonna (asurkonna üldarvukus ca 600–780 isendit) olemasolu enne jahihooaja algust (sügisel). Nimetatud vahemiku piires määratakse iga-aastased eesmärgid vastavalt seire tulemustele ning see sõltub peamiselt loodusliku toidubaasi seisundist. Ilvese arvukust hoitakse selles vahemikus jahipidamisega. Loodusliku toidubaasi ekstreemse vähenemise korral võib lühiajaliselt ilvese pesakondade arv olla määratud miinimumist kuni 30% väiksem.

Eelmise tegevuskava perioodi viimasest (2011) aastast alates on seiretulemuste põhjal olnud ilvese pesakondade ja kütitud isendite arv järgmine:

2011 – 103, limiit 100, kütiti 100
2012 – 72, limiit 90, kütiti 87
2013 – 46, limiit 20, kütiti 16
2014 – 61, limiit 2, kütiti 2 (ainult Vormsi saarel)
2015 – 64, limiit 19, kütiti 19
2016 – 53, limiit 0, kütiti 0

Olgu siinkohal mainitud, et aastal 2013 tehti ilvese vaatlusi kohati puudulikult, mistõttu oli pesakondi tõenäoliselt siiski mõnevõrra enam kui 46.

Esimese rakendusperioodi kahel esimesel aastal langes ilvese arvukus ettearvamatult kiiresti

* Siin ja edaspidi: sulgudes toodud rasvases kirjas number tähistab vastavat peatükki või alampeatükki 2012. aastal kinnitatud tegevuskavas „Suurkiskjate (hunt *Canis lupus*, ilves *Lynx lynx* ja pruunkaru *Ursus arctos*) kaitse ja ohjamise tegevuskava aastateks 2012-2021”

allapoole soovitud miinimumi. Selle peamiseks põhjusteks olid ilvese põhilise saakliigi metskitse arvukuse järsust ja ulatuslikust langusest aastatel 2010-2011 tingitud ilvese juurdekasvu oluline vähenemine ning liiga optimistlikult määratud küttimismahtudest tingitud ülekütmine. Alates aastast 2014 on metskitse arvukus hakanud märkimisväärse kiirusega taastuma ning väga nõrka kasvutrendi väljendab ka ilvese arvukus. Siiski on see veel alla soovitud miinimumeesmärgi, samuti ei ole juurdekasv võrreldav soodsas seisundis oleva populatsiooni omaga. Viimase põhjuseks peetakse nii kärntõve levikut, negatiivset migratsioonitaset kui ka salaküttimist. Et soodustada ilvese arvukuse taastumist, oli aastal 2016 lubatud küttimismaht null. Kokkuvõtvalt võib öelda, et mitmetest raskesti seletatavatest teguritest tingituna ei ole seatud eesmärki täidetud.

3. Säilitada Eestis iga-aastaselt vähemalt 60 sama-aastaste poegadega karu pesakonda (asurkonna üldarvukus ca 600 isendit). Jätkata jahipidamist peamiselt liigi inimpeglikkuse säilitamiseks ja karu tekitatud kahjustuste vähendamiseks, soodustades samas tema levikuala laienemist lõuna suunas.

Eelmise tegevuskava perioodi viimasest aastast (2011) alates on seiretulemuste põhjal olnud karu pesakondade ja kütitud isendite arv järgmine:

2011	– 65, limiit 65, kütiti 53
2012	– 62, limiit 60, kütiti 55
2013	– 58, limiit 40, kütiti 38
2014	– 74, limiit 40, kütiti 36
2015	– 63, limiit 53, kütiti 49
2016	– 71, limiit 56, kütiti 55

Eelmise rakendusperioodi viie aasta keskmisena oli Eestis 65,6 karu sama-aastaste poegadega pesakonda, mistõttu võib seatud eesmärki arvukuse hoidmise kohta lugeda täidetuks. Perioodi esimeses pooles väljendub kerge arvukuse langus- ning perioodi teises pooles tõusutrend, mis paistab vähemalt osaliselt seotud olevat küttimismahtude suuruse muutustega. Mis puudutab karu asurkonna laienemise soodustamist lõuna suunas, siis siin on olnud mõningaid tagasilööke. Alates aastast 2010 on seirearuannetes tehtud soovitusi küttimispiirangute kohta levikuala lõunapiiril, mis Pärnu ja Viljandi maakonna osas ühtib Läti ning Põlva maakonna osas Võrumaa piiriga. Erinevatel aastatel on neid soovitatud piiranguid erineval määral rakendatud. Siiski on perioodil 2010-2016 eelpoolmainitud aladel lastud kokku kuus emakaru, mis on tõenäoliselt andnud märgatava tagasilöögi asurkonna servaalade lokaalpopulatsioonide tekkele või säilimisele ning kus sigivate emakarude arv ei ole seetõttu kasvanud. Niisiis võib öelda, et küttimiskvoodi ruumiline jaotus on olnud puudulik soodustamaks karu levikuala laienemist lõuna suunas.

4. Vähendada suurkiskjate tekitatavaid kahjustusi vara kaitseks väljatöötatud abinõude efektiivse rakendamisega ning ohjamise suunamisega kahjustuspiirkondadesse.

Karu puhul on aasta-aastalt suurenenud maakonnasiseselt küttimise suunamine piirkondadesse, kus samal aastal on ilmnenud kahjustusi. Hundi puhul on samuti säilitatud põhimõte küttimissurve ebaühtlaseks jaotamiseks sõltuvalt kahjustuste paiknemisest ja ulatusest. Suurenenud on ka kahjustuste ennetustööde maht.

Antud punkti kahjustusi puudutavat osa täpsustab tegevuskava tegevus 10.4 „kahjustuste käsitlemine”, mis sisaldab kuut alamtegevust, millest omakorda täideti vaadeldaval perioodil viis. Ilvese puhul on kahjustuste hulk olnud võrreldes teiste suurkiskjatega marginaalne, mistõttu pole selle liigi ohjamisel antud põhimõtteid põhjust rakendada olnud.

5. Suurendada inimeste teadlikkust ja kujundada soosivat suhtumist suurkiskjatesse.

Seda eesmärki on vaadeldaval perioodil täidetud eeskätt hundi osas, kes oli valitud 2013. a loomaks ning keda seetõttu erineval moel üle Eesti ka põhjalikumalt tutvustati. Vaadeldava perioodi tegevuskava täidavad selle raames sooritatud tegevused enamasti siiski vaid kaudselt, kuna otseselt aasta loomaga seotud tegevusi kavas planeeritud ei olnud. Samas, vähemalt hundi osas täitsid need tegevused antud eesmärki suuremas mahu, kui seda tegevuskavas planeeritud oli.

Kokkuvõtte eesmärkide täitmisest esimesel perioodil (2012-2016)

Kokkuvõtvalt täideti vaadeldava perioodi jooksul planeeritud 39 tegevust järgmises mahu (tabel 1):

I prioriteet – 4 tegevust, täidetud 100 %;

II prioriteet – 29 tegevust, täielikult täidetud 53 %, osaliselt 11 % ning täitmata jäi 36 %;

III prioriteet – 6 tegevust, täielikult täidetud 17 %, osaliselt 33 % ning täitmata jäi 50 %.

Järgnevas tabelis 1 on välja toodud planeeritud konkreetseid tegevused, nende täitmine vaadeldava perioodi jooksul ning plaan tegevuste tuleviku osas. Täidetud tegevused võib laiemalt jagada kaheks: 1. tegevused, mis on jätkuva iseloomuga; 2. lõpetatud ühekordsed tegevused. Täitmata tegevused võib samuti jagada kaheks: 1. tegevused, mis ei ole realiseeritud seoses väiksena tundunud vajaduse, ressursside piiratuse või initsiatiivi puudumise tõttu, kuid mille vajadus on jätkuvalt olemas; 2. tegevused, mis on erinevate asjaolude tõttu muutunud väheolulisteks.

Tabel 1. Tegevuskava 2012-2016 täitmine plaanitud tegevuste kaupa (10)

Nr.	Tegevus	PR	Vastutaja	Täidetud	Jätkuv vajadus
10.1.	Õigusaktide muutmine ja täiendamine				
10.1.1.	Jahti reguleerivate õigusaktide täiendamine	II	KeM	Osaliselt	Ei
10.1.2.	Looduskaitseadustiku muutmine kahjustuste kompenseerimise põhimõtete osas	II	KeM	Ei	Jah
10.1.3.	Ebaseadusliku küttimisega tekitatud kahju hüvitamise määrade muutmine	II	KeM	Ei	Jah
10.1.4.	Kava tegevuskava uuendamine	I	KeM	Jah	Jah
10.2.	Seiresüsteemi käigushoidmine ja arendamine				
10.2.1.	Seiretegevuse säilitamine minimaalselt praegusel tasemel	I	KeM, KTK, KeA	Jah	Jah
10.2.2.	Seiresüsteemi rakendamine suurtel kaitsealadel	II	KTK, KeA	Ei	Ei
10.2.3.	Suurkiskjate seiremetoodika rakendamine püsiseirealadel ning sõltumatute loendusandmete kogumine	II	KTK	Jah	Jah
10.2.4.	Seire algandmete kogujate koolitamine	II	KeM, KTK	Osaliselt	Jah
10.2.5.	Seire algandmete elektroonilise edastussüsteemi loomine ja rakendamine	II	KTK	Ei	Jah

10.3.	Rakenduslike uuringute tegemine				
10.3.1.	Kasutusel oleva seiremetoodika sobivuse ja täpsuse hindamine	II	KTK	Ei	Jah
10.3.2.	Ilvese mõju hindamine metskitse populatsioonile	II	KTK	Jah	Jah
10.3.3.	Hundi ja ilvese ruumikasutuse (kodupiirkonna suuruse) selgitamine	II	KTK	Jah	Jah
10.3.4.	Suurkiskjate ohjamisalade loomise otstarbekuse hindamine	II	KTK	Jah	Ei
10.3.5.	Sotsioloogiline uuring suurkiskjate kohta	II	KTK	Ei	Jah
10.3.6.	Hundi mõju hindamine saakloomade populatsioonidele	II	KTK	Jah	Jah
10.3.7.	Maastiku tsoneerimine hundi erineva ohjamisintensiivsusega aladeks	II	KTK	Jah	Ei
10.3.8.	Karu arvukuse võrdlev hindamine mitteinvasiivsete geneetiliste meetoditega	II	KTK	Ei	Ei
10.3.9.	Geneetiliste meetodite rakendamine hundi asurkonna seisundi jälgimisel	III	KTK	Jah	Jah
10.3.10.	Parasitooside levik hundi ja ilvese populatsioonides	III	KTK	Ei	Ei
10.3.11.	Sobivate elupaikade paiknemise ja liikumiskoridoride väljaselgitamine	II	KTK	Ei	Jah
10.3.12.	Ulukiuuringute ala moodustamine	II	KeM	Ei	Jah
10.4.	Kahjustuste käsitlemine				
10.4.1.	Suurkiskjate tekitatud kahjude ja kahjustuste ennetuseks tehtud kulutuste kompenseerimise jätkamine	I	KeA	Jah	Jah
10.4.2.	Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide koolitamine	II	KeA	Jah	Jah
10.4.3.	Suurkiskjate tekitatud kahjustuse hindamise ja kahjustaja määramise juhendi koostamine	II	KeA	Jah	Jah
10.4.4.	Suurkiskjate kahjustuste hindajate varustamine töövahendite ja korduvkahjustuse ennetamise ajutiste vahenditega	II	KeA	Jah	Jah
10.4.5.	Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate kodulehe loomine	II	KeA	Osaliselt	Osaliselt
10.4.6.	Kahjustuse tekitaja kindlakstegemine DNA analüüsi abil	II	KTK	Jah	Jah
10.5.	Ohjamise korraldamine				
10.5.1.	Praeguste ohjamise korraldamise üldpõhimõtete säilitamine	I	KeM	Jah	Jah
10.5.2.	Suurkiskjate ohjamisalade moodustamine	II	KeA	Ei	Jah

10.5.3.	<i>Hundi ohjamise korraldamise muutmine vastavalt maastiku tsoneeringutele</i>	II	KeA	Osaliselt	Osaliselt
10.5.4.	<i>Hundi ja koera ristandite küttimine</i>	II	KeA	Jah	Jah
10.5.5.	<i>Tegevusplaani koostamine emata jäänud karupoegade leidmise puhuks</i>	II	KeA	Jah	Ei
10.6.	Teadlikkuse tõstmine ning avaliku arvamuse kujundamine				
10.6.1.	<i>Tegevuskava lühendatud variandi publitseerimine eesti ja inglise keeles</i>	II	KeM	Jah	Ei
10.6.2.	<i>Suurkiskjaid tutvustavate lühifilmide tegemine</i>	III	KTK	Osaliselt	Jah
10.6.3.	<i>Teabepäevade korraldamine</i>	II	KTK	Jah	Jah
10.6.4.	<i>Hundi, ilvete ja karu eksponeerimine Tallinna Loomaaias</i>	III		Ei	Jah
10.6.5.	<i>Suurkiskjaid tutvustavate voldikute koostamine, trükkimine ja levitamine</i>	III	KTK	Osaliselt	Jah
10.6.6.	<i>Suurkiskjaid tutvustava ringnäituse koostamine ja väljapanekud</i>	III	KTK	Ei	Jah
10.7.	Rahvusvaheline koostöö				
10.7.1.	<i>Rahvusvahelise koostöö jätkamine ja arendamine</i>	II	KeM, KTK	Jah	Jah

Lühendid:

KeM - Keskkonnaministeerium

KeA - Keskkonnaamet

KTK – Keskkonnateabe Keskus

2. TEGEVUSKAVA PERIOODIKS 2018-2021

Kaitse ja ohjamise eesmärkidest ja nende täitmise ohuteguritest tulenevaid tegevusi on järgnevalt kirjeldatud vastavalt nende olulisusele, bioloogilisele põhjendatusele, õiguslikele alustele ja rahvusvahelisele praktikale.

Tegevuste eelisjärjestamisel on kasutatud järgmist klassifikatsiooni:

I prioriteet – hädavajalik tegevus, millela eesmärgi saavutamine planeeritavas ajavahemikus on võimatu;

II prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud eesmärgi paremaks saavutamiseks;

III prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa eesmärgi saavutamisele.

2.1. Õigusaktide muutmine ja täiendamine (10.1)

2.1.1. Looduskaitseadustiku muutmine kahjustuste kompenseerimise põhimõtete osas (II; 10.1.1.)

Koduloomade mürdmisega tekitatud kahjude vähendamiseks on tarvis teha muudatusi looduskaitseaduses ja kahjustuste kompenseerimist puudutavas keskkonnaministri määruses, mis motiveeriks loomapidajaid enam tegelema kahjustuste ennetamisega.

- Kahjustuste kompenseerimine seostatakse nende korduvusega, kus riigipoolne toetus väheneb korduvate kahjustuste korral, kui omanik pole nende ärahoidmiseks midagi ette võtnud.

2.1.2. Ebaseadusliku küttimisega tekitatud kahjude hüvitamise määrade muutmine (I; 10.1.2.)

Jahiulukite ebaseadusliku hukkamisega keskkonnale tekitatud kahjude suurus on praegu määratud pigem nende isendite turuväärtuse, kui nende arvukuse, ökoloogilise rolli või kaitsestaatuse põhjal. Samas on väikese arvukusega liikide puhul iga üksiku indiviidi tähtsus ökosüsteemis märgatavalt suurem, kui suure arvukusega liikide puhul. Suurkiskjate, eriti hundi ja ilvese puhul, on viiteid ebaseadusliku küttimise suurenemisele, mis on omakorda suurendanud seda populatsiooni ohutegurina. Samas on ebaseaduslike küttimiste juhtumeid avastatud vähe ning need vähesedki ei ole menetlusprotseduuride keerukuse ja potentsiaalsete karistuste ebaproportsionaalsusega seoses jõudnud lahendusteni. Seetõttu on vaja kõigi kolme suurkiskja ebaseadusliku hukkamisega seotud keskkonnakahju määr viia tasemele, mis annab aluse vastava teo kahtluse korral kriminaalmenetluse algatamiseks. See peaks, peaaegjalikult heidutusmeetmena, andma märgatava positiivse tulemuse.

- Tõstetakse suurkiskjate ebaseadusliku hukkamisega tekitatud keskkonnakahju hüvitamise määr tasemele, mis nõuab teo kahtluse korral kriminaalasja algatamist.

2.1.3. Kava uuendamine (II; 10.1.3.)

Kehtiv kava määrab suurkiskjate kaitse ja ohjamise korraldamise aastateks 2012-2021. Kuna 10 aasta jooksul tekib palju uusi teadmisi ja kogemusi suurkiskjate kaitse ja ohjamise valdkonnas, koostatakse kehtiva kava perioodi lõppedes täismahus kava uueks kümneaastaseks perioodiks.

- Aastal 2021 koostatakse tegevuskava suurkiskjate kaitse ja ohjamise korraldamiseks aastateks 2022-2031.

2.2. Seiresüsteemi käigus hoidmine ja arendamine (10.2.)

2.2.1. Seiretegevuse säilitamine vähemalt praegusel tasemel (I; 10.2.1.)

Suurkiskjate kaitse- ja ohjamistegevuse korraldamise aluseks on adekvaatsete asurkondade seisundi muutuste hinnangute olemasolu. Seetõttu tuleb esmase vajadusena tagada praeguse seiresüsteemi toimimine. See puudutab nii kvalifitseeritud kaadri, varustuse kui ka olemasoleva rahastuse säilimist vähemalt praegusel tasemel.

- Säilitatakse seiretegevus vähemalt praeguses mahus ja kvaliteedis.

2.2.2. Suurkiskjate seiremetoodika rakendamine püsiseirealadel ning sõltumatute loendusandmete kogumine (II; 10.2.3.)

Kuigi jahimaa kasutajal on kohustus koguda ja edastada suurkiskjate seireks vajalikke vaatlusi, on andmete laekumine üle Eesti ebaühtlane nii mahu kui ka kvaliteedi osas ning sõltub peamiselt kohapealsete jahimeeste motiveeritusest, meelsusest ja teadmistest. Lisaks sellele on jahimeeste näol tegemist selle sama ressursi kasutajatega, mis võib, vähemalt teoreetiliselt, olla põhjus meelega eksitavate andmete esitamiseks. Seetõttu on lisaks kohustuslikule süsteemile vajalik ka palgaliste sõltumatute spetsialistide rakendamine andmekogumisel. Selleks valitakse püsiseirealad, kus riikliku seireasutuse töötajad ja/või palgatud spetsialistid viivad läbi talviseid loenduspäevi ning transektoendusi paralleelselt jahimeeste poolt tehtavaga. Saadud kindla meetoodika järgi kogutud andmed annavad selgema ülevaate nii suurkiskjate kui ka saakloomade arvukuse lokaalsetest muutustest ning annavad võimaluse hinnata jahimeeste kogutavate andmete usaldusväärsust.

- Tehakse suurkiskjate ja nende saakloomade sõltumatut seiret valikaladel

2.2.3. Seire algandmete kogujate koolitamine (II; 10.2.4.)

Praeguse seiremetoodika rakendamisel on kriitilise tähtsusega kasutatavate algandmete kvaliteet ja usaldusväärsus. Jäljevaatluste peamiseks puuduseks on see, et pahatihti hinnatakse valesti suurkiskja grupi suurust, mõningatel juhtudel ei tehta vahet ilvese ja hundi jälgedel, karu vaatluste puhul jääb sageli segaseks vaadeldud poegade vanus (kas sama- või üheaastased). Materjali puhul on peamiseks probleemiks kogutavate emaste sigimiselundkondade kvaliteet, kus võetakse kas vale elund või vaid osa emakast. Seetõttu on oluline andmete ja materjali (jäljevaatlused, biomaterjalid kütitud isenditelt) kogujate koolitamine vastavate toimingute läbiviimiseks. Üle-eestilised koolitused toimusid aastatel 2002 ning 2007, hiljem on see toimunud ebaregulaarselt ning pole katnud kõiki maakondi. Samuti on andmekogujate koosseis vahepeal muutunud ning suurenenud vajadus vastavate koolituste uuesti läbi viimiseks.

- Viiakse läbi üle-eestiline jahimeeste ja keskkonnaametnike koolituste sari, kus tutvustatakse suurkiskjate seireks vajalikke andmete kogumist

2.2.4. Ulukiseire andmebaasi ning algandmete veebipõhise sisestamissüsteemi loomine ja rakendamine (II; 10.2.5.)

Praegu toimub jätkuvalt suurkiskjate vaatlusandmete edastamine kas paberkandjal või e-posti teel ning andmete sisestamine koondandmestikku toimub käsitsi. Suurkiskjate vaatluste ruumiandmete koondamise, edastamise ja sisestamise hõlbustamiseks on vaja luua vastav internetipõhine kaardirakendus ning siduda see mingi olemasoleva andmebaasiga, mis eeldab ka viimase täiustamist. KESE oleks selle kõige loogilisemaks keskkonnaks, JAHIS üks võimalikest andmete sisestamise võimalustest.

- Luuakse suurkiskjate vaatluste sisestamiseks veebipõhine kaardirakendus ja seotakse see olemasoleva andmebaasiga.

2.3. Rakenduslike uuringute tegemine (10.3.)

2.3.1. Suurkiskjate seiremetoodika testimine ja arendamine (II; 10.3.1.)

Praeguse seiremetoodika positiivseks omaduseks on selle suhteliselt madalad andmete kogumise kulud. Samas puudub sellise süsteemi puhul piisav teave kogutavate andmete kvaliteedi ja täpsuse osas. Vastava uuringu käigus analüüsitaksegi olemasoleva seiremetoodika sobivust, täpsust ja kuluefektiivsust ning võrreldakse seda naaberriikides kasutatavate meetoditega. Vastavalt saadud tulemustele tehakse ettepanekud praeguse meetoodika puuduste parandamiseks, seire optimeerimiseks ja/või alternatiivsete meetodite kasutuselevõtuks ning pakutakse välja sobivad mudelid asurkonna suuruse ja juurdekasvu prognoosimiseks. Testimisel kasutatakse võrdlusena mitteinvasiivseid (loodusest kogutud materjal, nagu väljaheited, karvad, uriin) geneetilisi meetodeid.

- Viiakse läbi uuring kasutusel oleva seiremetoodika sobivuse ja täpsuse hindamiseks.

2.3.2. Hundi ja ilvese kodupiirkonna ja kiskluse selgitamine (II; 10.3.2.; 10.3.3.)

Territoriaalse käitumisega liikidel võimaldab kodupiirkonna suuruse teadmine isendeid või isendite grupe üksteisest paremini eristada. Ilvese ja hundi puhul kasutatakse kodupiirkonna suurust vaatlusandmete analüüsil, mille käigus selgitatakse välja ilvese pesakondade ning hundi karjade arv ning seega sõltub vastava parameetri täpsusest otseselt seiretulemuste kvaliteet. Kuna suurkiskjate territooriumite suurus sõltub olulisel määral nii saakloomade kui ka kiskjate endi asustustihedusest, oleks neid tarvis jälgida pikema perioodi vältel, mis hõlmaks nii kiskjate kui ka nende peamiste saakloomade populatsioonide fluktuatsioonide erinevaid tasemeid. Uuringu käigus varustatakse GPS-GSM kaelustega hunte ja ilveseid, jälgitakse nende liikumisi ja otsitakse üles murtud saakloomad samaaegselt saakloomade asustustiheduste jälgimisega uurimisalal. Nii saab lisaks ruumikasutuse andmetele hinnata ka liigi kiskluse mõju erinevatele saakliikidele, mis võimaldab seda arvesse võtta näiteks saakloomade kütamise planeerimisel.

- Jätkatakse hundi ja ilvese kodupiirkonna suuruse uuringuid.
- Jätkatakse hundi ja ilvese kiskluse mõju uurimist saakliikide populatsioonidele.

2.3.3. Karu ruumikasutuse (kodupiirkonna suuruse) selgitamine (II; 10.3.3.)

Territoriaalse käitumisega liikidel võimaldab kodupiirkonna suuruse teadmine isendeid või isendite grupe üksteisest paremini eristada. Karu puhul kasutatakse kodupiirkonna suurust vaatlusandmete

analüüsil, mille käigus selgitatakse välja erinevate poeginud emakarude arv ning seega sõltub vastava parameetri täpsusest otseselt seiretulemuste kvaliteet. Emakarude ruumikasutus sõltub poegade olemasolust, poegade vanusest, toidubaasist, elupaigast, karude asustustihedusest jne, mistõttu piisavalt hea ülevaate saamiseks tuleks jälgida erinevaid isendeid erinevates piirkondades. Uuringu käigus on plaanis märgistada GPS-GSM saatjatega kuni 10 täiskasvanud karu, neist vähemalt pooled emased.

- Alustatakse karu kodupiirkonna suuruse uuringuid.

2.3.4. Sotsioloogiline uuring suurkiskjate kohta (II; 10.3.5.)

Viimane sotsioloogiline uuring inimeste suhtumisest suurkiskjatesse tehti aastal 2005. Et teada saada, kas ja kuidas on praeguse ohjamispraktika ja kahjude kompenseerimise tingimustes inimeste arvamus suurkiskjatesse muutunud, on vaja sarnase küsimustikuga uuringut korrata. Vajalik on hinnata sotsiaalmajanduslikust aspektist inimeste suhtumist suurkiskjatesse, selgitamaks välja negatiivse suhtumise sotsiaalsed põhjused. Sõltuvalt uuringu tulemustest saab järgmises tegevuskavas vajadusel planeerida tegevusi suhtumise parandamiseks.

- Viiakse läbi sotsioloogiline uuring inimeste suhtumisest suurkiskjatesse.

2.3.5. Geneetiliste meetodite rakendamine hundi asurkonna seisundi jälgimisel (III; 10.3.9.)

Geneetiline meetod võimaldab hinnata erinevate pesakondade olemasolu kütitud kutsikate võrdleva analüüsi tulemusel juhul, kui pesakonnast on kütitud juveniilseid isendeid enam kui üks. Koos ruumiandmetega saab selle abil hinnata ja täpsustada kasutusel oleva seiremetoodikaga saadud tulemusi. Geneetilise meetodiga saab kindlaks teha ka hundi ja koera hübriidide olemasolu ning hinnata hübriidiseerumise üldist osakaalu meie hundipopulatsioonis.

- Jätkatakse hundiasurkonna geneetilisi uuringuid.

2.3.6. Sobivate elupaikade paiknemise ja liikumiskoridoride väljaselgitamine (II; 10.3.11.)

Uuringu eesmärgiks on kaardistada ilvese ja karu jaoks olulised elupaigad, nende tuumikalad ja rändekoridorid ning hinnata nende olulisust asurkondade soodsa seisundi säilitamise tagamisel. Uuringu käigus kasutatakse aastate jooksul kogutud suurkiskjate vaatluste ja telemetriiliste uuringute ruumiandmeid ja võrreldakse nende tulemuste kattuvust praeguste ökoloogilise sidususe ehk rohevõrgustiku (RV) aladega. Uuringu tulemustena tuuakse välja suurkiskjate jaoks eriti olulised elupaikade (RV) osad ning tehakse ettepanekud teatud eritingimuste ja –piirangute (nt maksimaalselt lubatava suurusega suurkiskjatele läbimatu taraga piiratud ala maksimaalne suurus ja selle kõrvale jääva vaba liikumiskoridori laius, taraga piiratud maanteedele vajalike ökoduktide asukohad jne) kehtestamiseks neil aladel. Pruunkaru elupaigauuringusse tuleks lisaks Eesti andmetele kaasata ka Läti vastavad andmed, mis võimaldaks hinnata karu potentsiaalsete elupaikade olemasolu Balti populatsioonis laiemalt.

- Tehakse ilvese ja karu elupaigauuringud ning hinnatakse rohevõrgustiku sobivust neile olulistele elupaikade ja rändekoridoridenä.

2.3.7. Ulukiuuringute ala põhimõtete määratlemine ja rakendamine (III; 10.3.12.)

Riigi (RMK) kasutuses oleva Kilingi-Nõmme jahipiirkonna baasil määratakse uurimisala ulukite (suurkiskjate ja nende saakliikide) komplektsete ökoloogiliste uuringute läbiviimiseks ning selle baasil ala jahinduslikuks kasutuseks vähemalt kümneks aastaks. Uurimisalal viiakse intensiivistatult läbi erinevate ulukirühmade seiret ja teostatakse erinevaid uuringuid, mis loob võimalused liikidevaheliste ökoloogiliste seoste (otsesed ja kaudsed troofilised seosed) väljaselgitamiseks. Uurimisalal saab konkreetsete uuringute eesmärkidest lähtuvalt viia läbi teaduslikke eksperimente ja/või manipulatsioone ning uuringute spetsiifikast tulenevalt on võimalik seoses sellega suunata uurimisala territooriumil toimuvat jahinduslikku tegevust.

- Moodustatakse riigi kasutuses oleva jahipiirkonna baasil ulukite uurimisala ning määratletakse selle spetsiifiline funktsioon ja staatus.

2.4. Kahjustuste käsitlemine (10.4.)

2.4.1. Suurkiskjate tekitatud kahjude ja kahjude ennetuseks tehtud kulutuste kompenseerimise jätkamine (I; 10.4.1.)

Jätkatakse sarnastel üldpõhimõtetel suurkiskjate kahjustuste riiklikku kompenseerimist: hüvitatakse osaliselt nii tekitatud kahjud kui ka kahjude ennetamiseks tehtud kulutused, kahjustusjuhtumite kohapealset ekspertiisi ja kahjude menetlemist korraldab Keskkonnaamet.

- Jätkatakse riigi poolt suurkiskjate tekitatud kahjude ning nende ennetamise kulude kompenseerimist.

2.4.2. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide koolitamine (II; 10.4.2.)

Suurkiskjate kahjustuste hindamise ekspertiise peavad tegema inimesed, kes on läbinud selle alase koolituse ning kes omavad vastavaid kogemusi. Seetõttu on vajalik vähemalt kord aastas viia läbi ekspertide koolitus, kus lisaks omavahelistele kogemuste vahetamisele on võimalik sooritada ka praktilisi töid (murtud isendite ülevaatust ja lahkamist). Võimalusel võib koolitustele kaasata ka välislektoreid näiteks Rootsi Grimsö Ulukikahjustuse Keskusest, kus on sellealane kõrge teadmiste tase.

- Viiakse vähemalt kord aastas läbi suurkiskjate kahjustuste hindamise ekspertide koolitus.

2.4.3. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate varustamine töövahendite ja korduvkahjustuste ennetamise ajutiste vahenditega (II; 10.4.4.)

Kava eelmise rakendusperioodi jooksul hangiti ekspertidele vajalikud esmased töövahendid (nt käsiGPS seadmed), samuti lipuliinid, mida saab kasutada ajutise abinõuna peale esmast hundi rünnakut järgnevate ärahoidmiseks. Jooksvalt vastavalt vajadusele on eksperte vaja varustada isiklike töövahenditega, samuti peab juurde hankima lipuliine (kokku ca 30 km).

- Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide varustamine vajalike töövahenditega.

2.4.4. Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate võrguplatvormi arendamine (III; 10.4.5.)

Keskkonnaameti arvutivõrku loodud platvorm, kuhu on ekspertidel võimalik sisestada ekspertiiside käigus kogutud informatsioon ja laadida üles tehtud fotod. See annab võimaluse küsida teistelt ekspertidelt abi kommentaaride näol võimaliku kahjustaja liigi tuvastamiseks ning sellel on oluline jätkukoolituse funktsioon.

- Suurkiskjate kahjustuste hindajatele omavaheliseks informatsiooni vahetamiseks võrguplatvormi edasiarendamine.

2.4.5. Kahjustuse tekitaja kindlakstegemine DNA analüüsi abil (II; 10.4.6.)

Suurkiskja tekitatud kahju kompenseerimine põhineb kahjustuskohas eksperdi poolt koostatud aktil, kus erinevate tegevusjälgede (murdmis- ja söömisjäljed ohvril, käpajäljed pinnasel jne) põhjal määratakse tõenäoline kahjustaja liik. Enamasti ei ole täie kindlusega võimalik kaudsete tegevusjälgede põhjal kahjustaja liiki siiski kindlaks määrata, eriti keeruline võib olla hundi ja kodukoera tegevusjälgede eristamine. Seetõttu nõuab ekspertiisi läbiviimine koolitatud ja kogenud eksperdi olemasolu, pealiskaudse ekspertiisi alusel võidakse kahjustaja liik kergesti valeks määrata, millest võivad omakorda tuleneda põhjendamatud kahjude kompenseerimised ning valed ohjamisotsused. Suurkiskjate ekspertide täiendkoolitus tähendab erinevate toimunud kahjustusjuhtumite näidisanalüüsi. Selleks on aga vaja teada, kes oli antud juhtumi puhul tegelik kahjustuse tekitaja. Murdja liigi kindlakstegemiseks on parim viis ohvri surmiskohast võetud sülje DNA analüüs.

- Ekspertide koolituse eesmärgil tehakse murtud kariloomade surmise kohast võetud süljeproovidelt DNA analüüsi.

2.5. Ohjamise korraldamine (10.5.)

2.5.1. Praeguse ohjamise korraldamise põhimõtete säilitamine (I; 10.5.1.)

Säilitatakse praeguse kaitse- ja ohjamise korraldamise üldised põhimõtted. Kaitse- ja ohjamisotsuste aluseks jäävad iga-aastaste ulukiseire aruannete põhjal tehtud ettepanekud. Aruanded sisaldavad hinnanguid asurkonna seisundile, selle muutustele, mõjule ja põhjustele, ettepanekud sisaldavad lisaks ka asurkonna muutuste prognoose. Säilib Keskkonnaministeeriumi suurkiskjate kaitse- ja ohjamise korraldamise tööühm, selle erinevaid huvigruppe esindav koosseis.

Keskkonnaministeerium otsustab vastavalt kavas välja toodud eesmärkidele iga-aastaselt kaitse- ja ohjamise konkreetsed eesmärgid. Keskkonnaamet määrab ulukiseire aruandes toodud ettepanekute põhjal eesmärkide saavutamise meetmed (kvoodid, nende piirkondlik jaotus, küttemispiirangud jne) ning korraldab nende elluviimise.

Suurkiskjate jahiaegu ei muudeta. Kui mitmel järjestikusel aastal ei suudeta mingil põhjusel siiski täita hundi küttemislimiiti ning seetõttu püsib arvukus vähemalt kaks aastat üle soovitusliku ülempiiri, võib ajutiselt hundi jahiaega pikendada maksimaalselt ühe kuu võrra selle algusest ja lõpust. Endine jahiaeg taastatakse, kui soovitud arvukus on saavutatud.

2.5.2. Hundi ohjamisalade piiritlemine (II; 10.5.2.; 10.5.3.)

Hundi kaitset ja ohjamist, sh limiitide jaotamist, hakatakse korraldama mitte administratiivseid, vaid maastikulise sidususe alusel moodustatud ohjamisalade piire arvestades, võttes aluseks tehtud uuringute tulemusi (uuringute aruanded: http://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/suurkiskjate_ohjamisalad_2014.pdf, http://www.keskkonnaagentuur.ee/failid/Maastiku_tsoneerimine_erineva_hundi_ohjamisintensiivu-sega_aladeks.pdf) ning hundi seirest ja telemeetrilistest uuringutest saadud teavet.

- Hundi ohjamist hakatakse korraldama ohjamisalade põhiselt.

2.5.3. Hundi ja koera ristandite küttimine (II; 10.5.4.)

Hundi ja koera hübriidse pesakonna olemasolul tuleb riigil võtta kasutusele meetmeid ristandite loodusest eemaldamiseks. Lisaks limiidi suurendamisele hübriidse pesakonna kodupiirkonnas võib anda vajadusel lube nende küttimiseks väljaspool jahiaega, samuti lubada erandkorras kasutada seadusandlusega keelatud jahipidamisviise ja –vahendeid.

- Hundi ja koera hübriidide olemasolul võtab riik kasutusele meetmeid nende eemaldamiseks loodusest.

2.6. Teadlikkuse tõstmine ja avaliku arvamuse kujundamine (10.6.)

2.6.1. Suurkiskjaid tutvustavate lühifilmide tegemine (III; 10.6.2.)

Koostatakse suurkiskjaid ja nendega seotud legende kajastavad lühifilmid (ca 5 minutilised klipid). Lühifilme eksponeeritakse suurkiskjaid tutvustaval ringnäitusel (tegevus 10.6.5.), aasta looma üritustel ning televisioonis.

- Tehakse suurkiskjaid tutvustavad lühifilmid.

2.6.2. Teabepäevade korraldamine (II; 10.6.3.)

Korraldatakse vähemalt üks suurkiskjate kaitset ja ohjamist puudutav teabepäev teise rakendusperioodi algul. Teabepäevad on mõeldud avalikkusele ja ajakirjandusele, need annavad asjakohast teavet ning aitavad kujundada positiivset suhtumist suurkiskjatesse. Lisaks korraldatakse teabepäevi talunikele suurkiskjate kahjustuste ennetamise võimalike meetmete (elektrikarjused, karjavalvekoerad, õised redupaigad) efektiivsuse ning nende rakendamise ja riiklike subsideerimise võimaluste kohta.

- Viiakse läbi teabepäevi karjakasvatajatele, mesinikele ja laiemale avalikkusele.

2.6.3. Ilvese tutvustamine avalikkusele aasta looma sünnimärgina (II; 10.6.3.)

2018. aasta loomaks on valitud ilves. Aasta loomade nimetamise üheks eesmärgiks on liigi

põhjalikum tutvustamine huvigruppidele ja laiemale avalikkusele.

- Üle Eesti viiakse läbi ilvest tutvustavaid loenguid ja seminare.

2.6.4. Hundi, karu ja ilvese eksponeerimine Tallinna loomaaias (III; 10.6.4.)

Tallinna loomaaeda külastab aastas enam kui 250 000 inimest, sealhulgas palju lapsi. Seetõttu on loomaaial unikaalne ning seni suuresti kasutamata roll inimeste väärtushinnangute kujundamiseks ja suurkiskjate rolli mõistmise edendamiseks. Selle võimaluse ära kasutamine eeldab suurkiskjate külastajatele positiivset emotsiooni ning loomadele sobilikku elukeskkonda pakkuvat eksponeerimist ja eri sihtgruppidele arusaadavas keeles ning vormis suurkiskjate alast informatsiooni edendamist ning väärtushinnangu kujundamist.

Hetkel on loomaaias Eesti suurkiskjatest esindatud vaid ilves. Seetõttu pole võimalik loomaaial oma rolli külastajatele suurkiskjate kaitse ja kasutuse selgitamisel ning väärtushinnangute kujundamisel täies mahus täita. Tegevus on kava koostajate poolt soovituslik ning selle korraldajaks oleks Tallinna loomaaed.

- Ehitatakse välja Eesti suurkiskjate ühtne ekspositsioon. Ekspositsioon on eelkõige suurkiskjatega seotud problematika tutvustamise keskne. Oluliselt kohal on selles infokandjad ning ekspositsiooni kujundus viisil, mis annaks külastajatele seal näidatavatest loomadest võimalikult positiivse emotsiooni.

2.6.5. Suurkiskjaid tutvustavate voldikute koostamine, trükkimine ja levitamine (III; 10.6.5.)

Kõik infomaterjalid on eelkõige elektroonsed, kuid arvestades nt loomakahjudega seotud sihtrühma, on vajalikud ka (eelkõige hundi ja karu) trükised. Teha täiendatud kordustrükk infovoldikule „Kohtumine karuga”, mis tutvustab karu ja kirjeldab tema eeldatavat käitumist ootamatul kohtumisel inimesega ning inimese soovitatavat käitumist sellistes olukordades, ennetamaks võimalikku konflikti ja füüsilist kontakti. Aasta looma tutvustamise raames antakse välja infovoldik ilvesest, kus kirjeldatakse tema bioloogiat, käitumist ning ohutegureid. Hundi puudutav infomaterjal sisaldab nii hundikaitse vajadusi kui ka praktilisi nõuandeid karjakasvatajatele, mida teha kahjude ennetamiseks ja kuhu vajadusel pöörduda kahjude korvamiseks. Infomaterjaliga tutvumiseks on soovitatav külastada KeA kodulehte, kuhu viited pannakse. Infomaterjalid trükitakse välja ürituste ja kohtumiste eel vastavalt vajadusele ja keskkonnasõbralikke materjale kasutades.

- Antakse välja voldikud teemal „kohtumine karuga”, „hunt”, ja „ilves”

2.6.6. Suurkiskjaid tutvustava ringnäituse koostamine ja väljapanekud (III; 10.6.6.)

LCIE töörühma poolt koostatud näitus on elektroonilisel kujul inglisekeelsena olemas, see koosneb 28-st posterist ning tutvustab ilvest, hunti, karu ja ahmi, nende erinevaid seoseid inimestega, konflikte, uuringuid jne Euroopas. Näitus annab laia ülevaate kogu suurkiskjatega seotud temaatikast ega ole seetõttu asendatav teiste avalikkusele mõeldud väljunditega.

- Toimub suurkiskjaid tutvustav näitus.

2.6.7. Loomakahjude, sh suurkiskjate kahjude ennetamise juhendi uuendamine (III; 10.4.3.)

Vajalik uuendada 2014. a koostatud loomakahjude ennetamise juhend, arvestades lisandunud kogemusi, uusi meetodeid ja rakendamisvõimalusi.

- Koostatakse ja avaldatakse loomakahjude ennetamise juhend.

2.7. Rahvusvaheline koostöö (10.7.)

2.7.1. Rahvusvahelise koostöö jätkamine ja arendamine (III; 10.7.1.)

Kuna suurkiskjate asurkonnad on reeglina riigiülesed, on nende efektiivse kaitse- ja ohjamistegevuse pikaajaline korraldamine mõeldav vaid riikidevahelise koostööna. Selleks on vaja hoida ja edasi arendada suhteid Balti populatsioone hõlmavate naaberriikidega ja teiste Euroopa riikidega nii teadus- kui ka populatsioonide kaitse- ja kasutuse poliitika valdkonnas. Lisaks teiste riikide teadmiste ja kogemuste kasutamisele meie suurkiskjate kaitse- ja ohjamise korraldamisel on oluline ka meie kogemuste edasi andmine teistele ning osalemine laiemalt kogu EL suurkiskjapoliitika kujundamisel.

- Jätkatakse aktiivset osalemist IUCN SSG LCIE töögrupis jt rahvusvahelistes töörühmades;
- Jätkatakse ja arendatakse koostööd Põhjamaade ja Balti populatsioone hõlmavate riikidega. Erilist tähelepanu pööratakse infovahetusele naaberriikide Läti ja Venemaaga.
- Piiriülese koostöö edendamiseks ja vastavate ühistegevuste rakendamiseks moodustatakse Balti populatsioone hõlmavate riikide esindajatest koosnevad hundi ja ilvese töörühmad.

3. KAITSE KORRALDAMISE EELARVE

Järgnevas peatükis on välja toodud tabelitena tegevused, nende prioriteetsusaste, vastutav täitja ja nende läbiviimiseks vajalike rahaliste vahendite suurusjärg järgnevas viieks aastaks. Tegevuste eelarve ei ole detailselt lahti kirjutatud, vaid see sisaldab hinnangulisi summasid, mis on tuletatud varasemate sarnaste tegevuste läbiviimiseks tehtud kulutuste suuruselt. Kavandatavad summad sisaldavad kõiki makse, sh käibemaksu. Kuna enamus lisarahastust vajavatest tegevustest on projektipõhised (siiani on selliseid tegevusi rahastatud SA KIK vahenditest), kirjutatakse vastavad eelarved detailselt lahti konkreetsetes rahastamisaotlustes. Tabelites ei ole välja toodud rahalisi vahendeid nendele tegevustele, mida viivad läbi riigiasutused lähtuvalt õigusaktidest ja asutuste põhimäärustest ning on arvestatud nende asutuste eelarvetesse.

Tabel 1. Tegevused, nende prioriteetsusaste (PR), vastutav korraldaja ning tegevuse elluviimiseks vajalikud rahalised vahendid (sadades eurodes) aastateks 2018–2021 (**12. järg**).

Nr.	Tegevus	PR	Vastutaja	2018	2019	2020	2021
2.1.	Õigusaktide muutmine ja täiendamine (10.1)						
2.1.1.	Looduskaitseadustiku muutmine kahjustuste kompenseerimise põhimõtete osas (10.1.1.)	II	KeM	X			
2.1.2.	Ebaseadusliku küttemisega tekitatud kahju hüvitamise süsteemi ja määrade üle vaatamine (10.1.2.)	I	KeM	X	X		
2.1.3.	Kava uuendamine (10.1.3)	II	KeA KAUR				50
2.2.	Seiresüsteemi käigushoidmine ja arendamine (10.2.)						
2.2.1.	Seiretegevuse säilitamine minimaalselt praegusel tasemel (10.2.1.)	I	KeM, KAUR,	X	X	X	X
2.2.2.	Suurkiskjate seiremetoodika rakendamine püsiseirealadel ning sõltumatute loendusandmete kogumine (10.2.2.)	II	KAUR	140*	150	150	150
2.2.3.	Seire algandmete kogujate koolitamine (10.2.3.)	II	KAUR	X		X	
2.2.4.	Suurkiskjatega seotud andmete elektroonilise edastussüsteemi loomine ja rakendamine (10.2.4.)	II	KeM, KAUR		X	X	
2.3.	Rakenduslike uuringute tegemine (10.3.)						
2.3.1.	Suurkiskjate seire meetoodika testimine ja arendamine (10.3.1.)	II	KAUR	X	X		

2.3.2.	<i>Hundi ja ilvese kodupiirkonna ja kiskluse selgitamine (10.3.2.)</i>	II	KAUR	440*	500	500	500
2.3.3.	<i>Karu ruumikasutuse (kodupiirkonna suuruse) selgitamine (10.3.3.)</i>	II	KAUR		100	100	100
2.3.4.	<i>Sotsioloogiline uuring suurkiskjate kohta (10.3.5.)</i>	II	KAUR		100		
2.3.5.	<i>Geneetiliste meetodite rakendamine hundi asurkonna seisundi jälgimisel (10.3.9.)</i>	III	KAUR		200		
2.3.6.	<i>Sobivate elupaikade paiknemise ja liikumiskoridoride väljaselgitamine (10.3.11.)</i>	II	KAUR	X	X		
2.3.7.	<i>Ulukiuuringute ala põhimõtete määratlemine ja rakendamine (10.3.12.)</i>	III	KeM	X			
2.4.	Kahjustuste käsitlemine (10.4.)						
2.4.1.	<i>Suurkiskjate tekitatud kahjude ja kahjustuste ennetuseks tehtud kulutuste kompenseerimise jätkamine (10.4.1.)</i>	I	KeA	1600	1600	1600	1600
2.4.2.	<i>Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide koolitamine (10.4.2.)</i>	II	KeA	X	X	X	X
2.4.3.	<i>Suurkiskjate kahjustuste hindajate varustamine töövahendite ja korduvkahjustuse ennetamise ajutiste vahenditega (10.4.3.)</i>	II	KeA		50		
2.4.4.	<i>Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate võrguplatvormi arendamine (10.4.4.)</i>	III	KeA	X	X	X	X
2.4.5.	<i>Kahjustuse tekitaja kindlakstegemine DNA analüüsi abil (10.4.5.)</i>	II	KAUR, KeA	89*		150	
2.5.	Ohjamise korraldamine (10.5.)						
2.5.1.	<i>Praeguste ohjamise korraldamise põhimõtete säilitamine (10.5.1.)</i>	I	KeM	X	X	X	X
2.5.2.	<i>Hundi ohjamisalade piiritlemine (10.5.2.;10.5.3.)</i>	II	KAUR, KeA	X			
2.5.3.	<i>Hundi ja koera ristandite küttemise korraldamine (10.5.4.)</i>	II	KeA	X	X	X	X

2.6.	Teadlikkuse tõstmine ning avaliku arvamuse kujundamine (10.6.)						
2.6.1.	Suurkiskjaid tutvustavate lühifilmide tegemine (10.6.2.)	III	KAUR	40		40	
2.6.2.	Teabepäevade korraldamine (10.6.3.)	II	KeA, KAUR	10			10
2.6.3.	Ilvese tutvustamine avalikkusele aasta looma sündmuste raames (10.6.3.)	II	KeA, KAUR	X			
2.6.4.	Hundi, ilvese ja karu eksponeerimine Tallinna Loomaaias (10.6.4.)	III	Tallinna Loomaaias	X			
2.6.5.	Suurkiskjaid tutvustavate voldikute koostamine, trükkimine ja levitamine (10.6.5.)	III	KAUR, KeA	40		20	
2.6.6.	Suurkiskjaid tutvustava ringnäituse koostamine ja väljapanekud (10.6.6.)	III	KeA, ELM	20	5	5	
2.6.7.	Loomakahjude, sh suurkiskjate kahjude ennetamise juhendi uuendamine (10.4.3.)	III	KeA		50		
2.7.	Rahvusvaheline koostöö (10.7.)						
2.7.1.	Rahvusvahelise koostöö jätkamine ja arendamine (10.7.1.)	III	KeM, KAUR, KeA	X	X	X	X

Lühendid: KeM - Keskkonnaministeerium
KeA - Keskkonnaamet
KAUR – Keskkonnaagentuur
ELM – Eesti Loodusmuuseum
* - KIK projektist rahastatud
X – tegevus eraldi rahastamist ette ei näe

Tabel 2. Erinevate prioriteetsusastmega tegevuste elluviimisele vajaminevad rahalised vahendid (sadades eurodes) aastateks 2018–2021.

Prioriteet	2018	2019	2020	2021	Kokku
I	1600	1600	1600	1600	6400
II	679	900	900	810	3289
III	100	255	65	0	420
Kokku	2379	2755	2565	2410	10109